

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Мариела Деливерска

член на научно жури, определено със заповед № 33/13.01.2026 г. на ректора на
Университета по застраховане и финанси

за реализиране на процедура за присъждане на ОНС „доктор“ въз основа на защита на
дисертационен труд на тема: „Икономически подходи при осигуряване на качество на
здравни услуги в България“, с автор Албена Радева Керанова

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Основание за изготвяне на настоящата рецензия е заповед № 33/13.01.2026 г на ректора на Университета по застраховане и финанси, с която се определя състав на научно жури за провеждане на процедура по присъждане на ОНС „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика“, с кандидат Албена Радева Керанова.

Конкурсната процедура се развива в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и в съответствие с изискванията на вътрешната уредба на Университета по застраховане и финанси.

В рамките на конкурсната процедура, към дисертационния труд, авторът Албена Керанова представя документация съдържаща автобиография; автореферат, списък на научни трудове и пълнлотекстови публикации свързани с темата на дисертационния труд; декларация за оригиналност и достоверност; справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика.

Докторантът Албена Радева Керанова е представила за разглеждане дисертационен труд на тема „Икономически подходи при осигуряване качеството на здравни услуги в България“, разработен под научното ръководство на проф. д.н. Евгени Евгениев. Дисертационният труд е в обемът от 152 страници, в рамките на които обем се съдържат и 2 бр. приложения от общо 17 страници.

Структурата е обособена в следните самостоятелни части: въведение, четири глави, заключение и библиографска справка (списък с използваните литературни и информационни източници). Съдържанието е оформено в следните части: Първа глава (Подходи за измерване и оценка на качеството в здравеопазването в България – здравна политика, организация и управление), Втора глава (Финансиране, модели и развитие на здравното осигуряване в България), Трета глава (Анализ на състоянието на здравните услуги в България) и Четвърта глава (Предизвикателства, перспективи за развитие и промяна в модела на здравноосигурителната система в страната).

- **АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТИКАТА И ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ НА ПОСТАВЕНИТЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ**

Актуалността на избраната тема на дисертационния труд „Икономически подходи при осигуряване на качество на здравни услуги в България“ е безспорна и се обуславя от няколко взаимосвързани фактора с висока обществена и управленска значимост.

На първо място, българската здравна система функционира в условията на трайни ресурсни ограничения, демографски натиск (застаряване, хронична заболяемост) и нарастващи очаквания на пациентите за достъпност, безопасност и резултатност на медицинските услуги. Това прави проблематиката за качеството не само клинична, но и икономическа, като качеството се превръща в ключов инструмент за рационализиране на разходите.

На второ място, процесите на европейска интеграция, нарастващата роля на сравнителните международни оценки, както и внедряването на дигитални решения и стандарти за отчетност, засилват необходимостта от надеждни, прозрачни и съпоставими индикатори за измерване и управление на качеството. В този контекст **дисертационният труд е насочен към проблем с отчетлива практическа приложимост и висока научна значимост за здравната икономика и политиките в сектора.**

Формулираната от докторанта цел – „да бъде разработена система от показатели за измерване и оценка на качеството на здравеопазването в България, която да отговаря на съвременните изисквания за ефективност, отчетност и устойчивост на здравната система“ – е ясно дефинирана, адекватна на предмета на изследването и коректно ориентирана към резултат с приложен характер.

Целта предполага интеграция между концептуалното разбиране за качество (структура–процес–резултат), икономическите механизми за стимулиране на качеството (финансиране, контрол, договорни отношения, измерване на резултати) и изискванията за публична отчетност и устойчивост.

Поставените задачи са целесъобразни, логически подредени и в пряка причинно-следствена връзка с постигането на заявената цел. Те очертават цялостен изследователски цикъл – от диагностика на националния контекст, през теоретико-методологично обосноваване и избор на индикатори, до емпирична валидация и оценка на приложимост на разработения и представен модел.

Изследването на международни практики и модели за оценка на качеството е методологично оправдано, тъй като позволява идентифициране на доказано работещи рамки, индикаторни набори и подходи за измерване, съпоставимост и управление. Това подпомага обосноваването на избора на показатели и намалява риска от концептуални несъответствия.

Систематизирането на основните подходи и индикатори за измерване на качеството е ключова междинна стъпка между това „какво се прави“ (т.е. международните модели) и това „какво е приложимо“ (т.е. адаптиране към условията в България). Тази задача има ясно научно съдържание, като реализирането ѝ изисква критичен анализ на

индикаторите по отношение на валидност, надеждност, чувствителност към промени, наличност на данни, цена на измерването и риск от нежелани стимули.

Предлагането на адаптирана за българските условия система от показатели е логичният продукт на предходните задачи и представлява пряката реализация на целта. Важното тук е, че „адаптацията“ предполага отчитане на институционалната рамка, информационните системи, нормативните и финансовите механизми, както и възможностите за събиране и интерпретация на данни.

Емпиричното изследване на нагласите и очакванията на потребителите и специалистите обогатява разработването на модела с перспектива на ключовите заинтересовани страни. Това е особено съществено при показателни системи, които трябва да бъдат не само методологично коректни, но и приемливи, разбираеми и използвани на практика.

Оценката на възможностите за прилагане на разработения инструмент, в рамките на националната здравна политика, придава завършеност на изследването и извежда дисертацията отвъд описателния анализ към управленско-политически принос.

Тематиката на научната разработка в дисертационния труд е изключително актуална, а целта и задачите са формулирани по начин, който осигурява методологична последователност и практическа релевантност. Целта е изпълнима и е структурно обезпечена чрез реализиране на шестте задачи, които обхващат едновременно теоретични, сравнителни, методологични, емпирични и приложно-политически аспекти на оценката на качеството в здравеопазването. Това създава предпоставки дисертационният труд да допринесе както за научното знание в областта на здравната икономика и управлението на качеството, така и за формирането на работещ инструментариум за националната здравна политика.

• ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд на тема „Икономически подходи при осигуряване на качество на здравни услуги в България“ може да бъде определен като такъв с висока научна и практическа значимост, в което пресичането на здравна икономика, управление на здравните системи и управление на качеството е определящо за ефективността и устойчивостта на публичните политики.

Целта на изследването – „да бъде разработена система от показатели за измерване и оценка на качеството на здравеопазването в България, която да отговаря на съвременните изисквания за ефективност, отчетност и устойчивост на здравната система“ – е ясно формулирана и адекватна на предметното поле. Тя е едновременно научно ориентирана (изисква концептуално изясняване и методологично обосноваване на измерители) и практико-приложна (предполага инструмент, който може да бъде интегриран в механизми на управление и политика).

Поставените от докторанта задачи са целесъобразно подбрани, логически свързани и в необходимата степен достатъчни за изпълнение на заявената цел. Избора на подход при формулиране на задачите в дисертационния труд показва стремеж към завършеност - от диагностика и сравнителна перспектива, през методологична

систематизация и конструиране на индикатори, до проверка на приложимост и перспектива за внедряване. **Целта на дисертационния труд може да се приеме постигната именно чрез реализиране на формулираните задачи, които формират цялостна логика на изследването и обосновават прехода от теория към практика.**

Дисертационният труд се характеризира с актуалност, ясна целева ориентация и логически конструирана система от задачи, която позволява достигане на значим научен и приложен резултат. Изследването е насочено към разработване на инструментариум с потенциал да подпомогне националната здравна политика чрез по-добро измерване и оценка на качеството, свързано с ефективност, отчетност и устойчивост. На тази основа трудът може да бъде оценен като научно обоснован и практически релевантен, с предпоставки за принос както към теоретико-методологичния дебат за измерването на качеството в здравеопазването, така и към управленската практика в българските условия. Ако предложената система от показатели е методологично ясно специфицирана и подкрепена с убедителна аргументация за нейното внедряване, дисертационният труд има потенциал да се утвърди като значима разработка в областта на здравната икономика и управлението на качеството на здравните услуги.

• ***ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД***

Представеният автореферат към дисертационния труд може да бъде оценен като съдържателно релевантен, научно аргументиран и методологично последователен. Той дава ясна и достатъчно пълна представа за целта и задачите на дисертационния труд, очертава логиката на изследването и извежда неговия очакван научен и практико-приложен принос, а именно разработване на адаптирана за българските условия система от показатели и перспектива за интегрирането ѝ в националната здравна политика.

На тази основа авторефератът изпълнява функциите си и подкрепя положителна оценка за дисертационното изследване.

• ***ПРИНОСИ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТКАТА ЗА НАУКАТА И ПРАКТИКАТА***

В съвременните условия качеството на здравните услуги не може да бъде разглеждано единствено като клинична категория; то е икономическа и управленска категория, която влияе пряко върху разходната ефективност, резултатността на предоставяните грижи, общественото доверие и легитимността на системата. За България този проблем има допълнителна острота поради съчетанието от ресурсни ограничения, неравномерност в достъпа и вариабилност в практиките по предоставяне на медицинска помощ, което прави нуждата от измерване и управление на качеството системно важна. От тази гледна точка дисертационният труд е тематично актуален, обществено значим и кореспондира с реални управленски потребности на здравния сектор.

Важно предимство на поставената цел на дисертационния труд е, че тя предполага не просто описателно представяне на съществуващи подходи, а разработване на структурирана индикаторна система, която да позволява оценка, сравнимост и управленска интервенция.

По отношение на научната характеристика трудът има ясно изразен интердисциплинарен характер и използва инструменти, типични за здравната икономика и управлението на здравните системи.

Аналитичният компонент (изследване на състоянието на системата и идентифициране на проблеми с качеството) създава необходимия контекст и гарантира релевантност на предложените решения към националната специфичност.

Сравнителният компонент (международни практики и модели) разширява хоризонта на изследването и позволява извеждане на подходи с доказана ефективност и призната методологична устойчивост.

Методологичният компонент (систематизация на индикатори и подходи) е решаващ за научната стойност на труда, тъй като обръща внимание на ключови въпроси като валидност и надеждност на показателите, измеримост и достъпност на данните, съпоставимост между структури и доставчици, както и риск от изкривени стимули при използване на индикатори в управленски и финансови механизми.

Емпиричният компонент (измерване на нагласи и очаквания) допринася за практическата валидация на индикаторната система и осигурява включване на гледните точки на основни заинтересовани страни, без които внедряването на подобен инструмент би било затруднено.

Заключителният политико-управленски компонент (оценка на възможностите за приложение) е белег за зрелост на изследователския замисъл, тъй като свързва измерването с управлението и поставя въпроса как индикаторите могат да „работят“ в реални институционални условия.

Разработения и представен от докторанта Албена Керанова дисертационен труд, има няколко **съществени достойнства**. На първо място, темата е избрана в зона с висока обществена чувствителност и управленска потребност, където научната работа има потенциал да се превърне в инструмент за по-добри решения. На второ място, целта е формулирана конкретно, което позволява проверимост на резултатите чрез ясно дефинирани задачи. На трето място, задачите са структурирани така, че да минимизират риска от формализъм - те изискват не просто обзор, а критична систематизация и създаване на адаптиран модел, съчетан с емпирична проверка и оценка на приложимостта. На четвърто място, насочването към система от показатели, отговаряща на изискванията за ефективност, отчетност и устойчивост, е концептуално адекватно на модерните рамки за управление на качеството в здравеопазването, при които качеството е предпоставка за стойностно ориентирано финансиране, за публична отчетност и за стратегическо управление на ресурсите.

- ***ПРЕЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ***

От представената в рамките на конкурсната процедура документация е видно съответствие на реализираната от докторанта дейност по разработка на дисертационния труд и представената научна продукция съобразно критериите и минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в

област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.8. Икономика.

- **БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ**

Въз основа на дисертационния труд могат да се формулират следните бележки и препоръки с изразено положителен характер, насочени към още по-висока практическа приложимост на разработката и към ефективно използване и популяризиране на постигнатите резултати. Предложената адаптирана за българските условия система от показатели има потенциал да се превърне в работещ инструмент за управленски решения и за подкрепа на националната здравна политика, поради което препоръките целят да подпомогнат нейното по-широко внедряване, устойчивост и разпознаваемост сред институциите и професионалната общност.

Бих препоръчала да се акцентира върху практическата интеграция на индикаторната система в съществуващи управленски процеси (като отчитане на ефективността на вътрешните системи за управление на качеството в лечебните заведения, или на мониторинговите механизми за администрацията). В този аспект би било особено ценно да се разработят примерни шаблони за отчетност - например кратък „шаблон“ за оценка на нивото на качество на дейността в лечебно заведение, който шаблон да отразява начина по който резултатите могат да се използват за управленски решения, а не само за статистическо отчитане.

- **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Предвид изпълнението на всички нормативно установени изисквания за разработване и защита на дисертационния труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, и на Правилника за неговото прилагане, и с оглед на цялостната оценка на посочените по-горе приноси, давам **положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на почитаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Албена Радева Керанова, в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика.**

9.01.2026 г.

Рецензент:

Проф. д.н. Мариела Деливерска